

RIIGIKOGU

4. istungjärk **Protokoll nr. 71 (8).**

1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra täiendamine. — 2. Teadaanne rkl. P. Abramsoni kohta. — 3. Teadaanne rahaasjanduse komisjoni antud ja Wabariigi Walitsusele tagasiantud seaduseelnõude kohta. 4. Terwishoiu- ja amnestiakomisjonide täiendawad walimised. — 5. Koosseisu komisjoni esitis rkl. P. Abramsoni asjus. — 6. Iseseiswate sotsialistide protest ja koosolekult lahkumine. 7. Rkl. A. Rei küsimine Wabariigi Walitsusele 1922. a. eelarwe kokkuseadmise asjus ja rahaministri wastus selle küsimise peale. — 8. Rkl. A. Rei küsimine Wabariigi Walitsusele kohtuametnikkude palkade tõstmise asjus. — 9. Siseministri wastus Eesti Iseseiswate Sotsialistide Tööliste Partei Rk. rühma arupärimise peale kaitsepolitseis ettetulnud peksmiste ja piinamiste kohta. — 10. Eesti Iseseiswate Sotsialistide Tööliste Partei Rk. rühma arupärimise-ettepanek rahwasteliidu töötoimkonna konwerentsile töölisteasjatja saatmise kohta. — 11. Eesti Iseseiswate Sotsialistide Tööliste Partei Rk. rühma arupärimise-ettepanek kohtualal töötawate isikute kohta Wiljandis. — 12. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuõetud seaduse ametikohuste täitmisel tööjõu kaotanud riigiteenijatele ja surmasaanud riigiteenijate perekondadele ajutise pensioni maksmise kohta — kinnitamine. — 13. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaksmääramine. — 14. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuõetud määrusse töö-hoolekandeministeeriumile 250.000 margalise krediidi määramise kohta pensionide maksmiseks ametikohuste täitmisel tööjõu kaotanud riigiteenijatele ja surmasaanud riigiteenijate perekondadele — kinnitamine. — 15. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuõetud seaduse — aktsiaseltside ja osahisuste waranduste hoolekande alt wabastamise kohta — kinnitamine. — 16. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuõetud seaduse rahatrahwide kõrgendamise kohta kohtu- ja administratiiv asjus — kinnitamine. — 17. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuõetud seaduse — toitluse kindlustamise seadustiku §§ 100–110 ettenähtud kubermangu semstwawalitsuse ja kubernerü ülesannete kohta — kinnitamine. — 18. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuõetud seaduse 27. aprilli 1917. a. trükiseaduse II jao § 8 ja 9 ning V jao muutmise seaduse äramuutmise kohta — kinnitamine. — 19. Koosoleku lõpetamine.

Riigikogu koosolek 27. oktoobril 1921. a. kell 10 hom. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 71 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab esimees **O. Strandman**, wahepeal abiesimees **A. Kerem**.

Sekretääri kohal sekretäär **A. Tupits**.

Walitsuse lauas: sõjaminister **J. Soots**, rahaminister **G. Westel**, siseminister **K. Einbund**.

Koosolek algab kell 10,15 min. e. l.

1. Päewakorra Juhataja O. Strandman: Täiendamine. Awan Riigikogu koosoleku. Täna peawakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Peale selle on juhatusel tulnud kaks teadaannet muudatuste kohta komisjonides, mispärast päewakorda tulewad wõtta komisjonide täiendawad walimised. Kas tehakse muid ettepanekuid?

J. Piiskar (is.): Teen ettepaneku kuwendat päewakorra-punkti paigutada neljandaks päewakorra-punktiks.

Juhataja O. Strandman: Sellega tuleks päewakorda täiendada komisjonide täiendawate walimistega, mis esi-

mese punktina päewakorras. Ma panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Ettepanek on wastuõetud.

Siis on rkl. Piiskar'i poolt ettepanek tehtud päewakorra kuues punkt paigutada neljandaks. Panen tema hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Ettepanek on wastuõetud.

2. Teadaanne rkl. P. Abramsoni kohta. Mul on au teatada, et Riigikogu Juhatus oma eisel koosolekul otsustas: rkl. P. Abramson'i Riigikogu koosseisust wäljalangenuks lugeda ja kutse saata temale järgnevale kandidaadile.

Siis teatab sekretäär weel uute sissetulnud seaduste käigust.

3. Teadaanne rahaasjanduse komisjoni ja Wabariigi Walitsusele tagasiantud seaduseelnõude kohta. Sekretäär **A. Tupits:** Seaduseelnõu põllutöökoolidele õpetajate palga kohta — antud rahaasjanduse komisjoni; seaduseelnõu omawalitsuse ajutise järewalwe seaduse § 4 muutmise kohta — Wabariigi Walitsusele tagasi antud.

4. Komisjoni täien- Juhataja O. **dawad walimised.** Strandman: Riigikogu läheb esimese päewakorra-punkti juure. Rkl. Kana poolt on ettepanek tulnud terwishoiu komisjonist lahkunud rkl. Annusson'i asemele walida nimetatud komisjoni rkl. Kaarna; rkl. Kerem'i poolt on ettepanek tehtud amnestiakomisjonist tagasiastunud Riigikogu liikme Tõnisson'i asemele samasse komisjoni walida rkl. Birk. (Hääletatakse neid ettepanekuid.) Wastu ei olda. Ettepanekud on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juure.

5. Koosseisu Koosseisu kom- komisjoni aruandja J. esitis rkl. P. Parik: Kohtuministeeriumi poolt oli 14. mail s. a. Abramson'i asjus. Riigikogu Juhatusese nõudmine tulnud rkl. Paul Abramson'i kohtuwõimudele wälja anda, sest et ta süüdlaseks mõistetud oli Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt walimisseaduse rikkumise pärast. Selle kohtuotsuse täitmiseks — P. Abramson'i arreteerida, pöörasid kohtuwõimud Riigikogu Juhatusese poole, et see Riigikogu liikme Paul Abramson'i arreteerimist wõimaldaks.

Riigikogu Juhatus andis asja koosseisu komisjonile otsustamiseks. Koosseisu komisjon, seda küsimust arutades, jõudis järgmisele otsusele: walimisseaduse § 4 p. 2 järele kaotawad isikud, kes nimetatud seaduse rikkumises kohtu poolt süüdi on mõistetud, kolmeks aastaks walimisõiguse. Edasi määrab põhiseaduse § 40 wastu waidlemata kindlaks, et Riigikogu liige, kes walimisõiguse kaotanud, Riigikogu liigete hulgast wälja langeb. Neid asjaolusid arwesse wõttes, jõudis koosseisu komisjon otsusele, et P. Abramson'i Riigikogu liigete hulgast lahkuks tuleb lugeda. Sellepärast palun koosseisu komisjoni aruandjana koosseisu komisjoni otsust wastu wõtta.

K. Wirma (sd.): Minule on Riigikogu Juhatusese poolt ülesandeks tehtud Riigikogu Juhatusese otsust käesolewa küsimuse kohta selgitada. Kui eile Riigikogu Juhatusesele tuli koosseisu komisjoni ametlik teadaanne ja selgeks sai, et walimisseaduse § 4 põhjal herra Abramson oma walimisõiguse on kaotanud, siis oli Riigikogu Juhatus paratamatuse seisukorda satfunud. Põhiseaduse § 40 ütleb: „Juhtumisel, kui

Riigikogu liige kaotab oma walimisõiguse, on wangistatud Riigikogu loal, lahkuruma läbi wõi wolitusi maha pannes, astub tema asemele walimisseaduse korras uus liige eelmises paragrahwis ettenähtud tähtajani.“ Need dokumendid, mis Riigikogu Juhatusesele Paul Abramson'i asjus tulid, näitasid selgesti, et rkl. Abramson on oma walimisõiguse kaotanud. Andmed olid samasugused, kui Riigikogu liikme äraastumise puhul, kus täiesti selgesti oli ära tähendatud, et rkl. Abramson enam Riigikogu liigete hulka ei kuulu; kodukorras ettenähtud määruse järele peab Riigikogu Juhatus oma koosolekul seda protokolleerima, (kodukorra § 125) ja Riigikogu koosolekul muudatusest Riigikogu koosseisu teatama. Nõnda on tegelikult Riigikogu liige Abramson Riigikogu liigete hulgast juba lahkunud ja kutse järgmisele kandidaadile saadetud. Sellega on koosseisu komisjoni esitises käsitatud küsimus Riigikogu Juhatusese poolt juba täide saadetud, millega koosseisu komisjoni esitise arutamine tarbetuks saanud.

E. Jonas (is.): Teatawasti tuli juba märtsikuus kohtuministeeriumi poolt esitise, Abramson'i Riigikogust lahkuks lugeda... (Wahelhüüe: Maikuus!) wõib olla maikuus, ühtlasi ka luba anda teda wahialla wõtta. Kui nüüd Abramson'i lahku-mise küsimus oleks iseenesest mõistetawalt selge olnud, siis ei oleks tarwis olnud selle küsimusega nõnda kaua wiivitada. Juhatusel oli see kohtuotsus ja ka need motiivid teada, mille põhjal Abramson karistust pidi kandma, ja juhatus oleks juba siis wõinud otsustada Abramson'i Riigikogust lahkuks lugeda, kuid see, et juhatus mitte seda sammu ei astunud, tõendabki, et asi nii wäga selge ei olnud ja et oli tarwis mingisuguse kompetentsema asutuse seletust. Teatawasti anti küsimus koosseisu komisjoni. Koosseisu komisjon on teda arutanud ja lõpuks otsuse teinud, mis tänasel Riigikogu koosolekul esitatud. Kuid ma küsiksin, kas on koosseisu komisjon niisõrd kompetentne asutus, et juhatus tema näpunäidete järele talitama peab? Minu teades tulewad kõik komisjoni otsused Riigikogus arutusele ja Riigikogu otsustab, kas komisjoni ettepanekut wastu wõtta wõi mitte. Käesolewal juhtumisel on aga Riigikogu Juhatus Riigikogust ette tõtanud. Täna on meil alles koosseisu komisjoni otsus arutusel, aga Riigikogu Juhatus on juba otsustanud Abramson'i Riigikogust lahkuks lugeda ja tema asemele ka juba

järgmise kandidaadi kutsunud. Mina näen selles Riigikogu õiguste kärpimist. Riigikogul on põhiseaduse § 49 teise lõike põhjal õigus kohtu poolt määratud wangistust või teist kitsendust kunni Riigikogu liikme wolituste aja lõpuni edasi lükata. Meil ei ole Riigikogu aga selle küsimuse kohta seisukohta weel wõtnud. Wõib olla oleks Riigikogu, silmas pidades karistuse naeruwäärilist wäiksust, Abramson'i karistuse kandmist ka tõepoolest edasi lükanud. Kuid siin on juhatus omawoliliselt Abramson'i Riigikogust tagandanud. Sarnase juhatuse teguwiisiga ei tohi Riigikogu leppida ja sellepärast teen ma Riigikogule ettepaneku: kohtu poolt Paul Abramson'ile pealepandud wangistust ja teisi kitsendusi kunni Riigikogu wolituste lõpuni edasi lükata.

J. Parik (põl): Komisjoni aruandjana on mul Riigikogu liikme Jonas'e poolt ettetoodud wäidete peale järgmist waslata. See on õige, et asi komisjonis wahest pikemat aega seisis, kui see loomulik on. Nimelt jõudis see asi komisjoni kewadise istungjärgu lõpul ja komisjon wõttis sel korral tema kohta ka enam-wähem kindla seisukoha, kuid arwati siiski paremaks, et üksikud komisjoni liikmed oma rühmade arwamist selle küsimuse kohta teada saaks. Komisjonil enesel oli asi selge, aga arwati, et üksikud liikmed rühmades, wõib olla, siiski teisel arwamisel asuwad, kui komisjoni liikmed. Aga nüüd, kui asi komisjonis uuesti ette tuli, deklareerisid kõik, et praeguses küsimuses kahte seisukohta ei saa olla ja lahkarwamisi ei olnud. Kewadel, kui seda asja komisjonis arutati, tuli mitmete, küll mitte komisjoni liikmete, waid nende Riigikogu liikmete poolt, kes komisjoni koosolekust osa wõtsid, arwamisi kuulda wale, mis sarnased on sellele ettepanekule, mis herra Jonas täna Riigikogule ette kandis, nimelt et wõiks siin pealepandud karistust edasi lükata. Kahjuks ei saa aga siin põhiseaduse § 49 teist osa tarwitada. Nimelt, on § 40 ära nähtud üksikud juhtumised, millal Riigikogu liikmed, kui niisugused oma õigused kaotawad ja Riigikogu liigete hulgast wälja langewad. Seal on nimelt neli juhtumist: 1) kui ta on oma wolitused ise maha pannud, 2) kui ta surma läbi labkub, 3) kui Riigikogu teda wälja ännab, see on see juhtumine, mis on § 49 teises osas ette nähtud, ja 4) kui ta oma walimisõigused kaotab. Tähendab, et põhiseaduses on selgesti ette nähtud, et walimisõiguse kaotamisega langeb Riigikogu

liige ipso-jure Riigikogust wälja, niisuguse juhtumisega on meil praegusel korral tegemist. Komisjon oli asja lõpuliku otsustamise puhul täiesti ühel arwamisel ja tegi oma otsuse enam-wähem ühel häälel.

A. Kerem (rhw.): Kuna Riigikogu Juhatus arutusel olewa küsimuse põhiseaduse ja kodukorraga kokkukõlas ära on otsustanud, siis oleks käesolewal juhtumisel komisjoni otsuse arutamise alla wõtmine täiesti otstarbetu ja ma teen ettepaneku koosseisu komisjoni esitist läbi waatamata jätta ja päewakorras edasi minna.

(Juhatama hakkab abiesimees **A. Kerem**.)

O. Strandman (töer.): Ma arwan, et asi Riigikogule mitte päris selge ei ole. Nimelt ei taha juhatus siin muud, kui et peaks selgusele jõutama, kas otsustab herra Abramson'i wäljalangemist Riigikogu Juhatus wõi Riigikogu oma terwes koosseisus, ja sellepärast esinetigi siin juhatuse poolt algatud resolutsioonidega, et juhatusel tulewikus kindlad juhtnõõrid oleks otsuste tegemiseks. Kodukorra põhjal on Riigikogu Juhatus otsustada, millal üks ehk teine Riigikogu liige wäljalangenuks tuleb lugeda ja teine tema asemele tuleb kutsuda. Kui aga Riigikogu teisel arwamisel on, ja ütleb, et niisugusel juhtumisel asi mitte juhatuse poolt ära ei otsustata, waid otsuse peab Riigikogu oma terwes koosseisus tegema, siis painutab muidugi juhatus end selle alla. Kui Riigikogu asja läbi waadates otsustama peaks, et Riigikogu liikme Abramson'i wolitused mitte lõppenud ei ole, siis läheb muidugi juhatuse otsus ümber. Aga igatahes peaks juhatusel selge olema, kuidas sel wõi teisel korral talitada tuleb. On see resolutsioon Riigikogule wastuwõetaw, et Riigikogu seda asja enam läbi ei waata ja ta ainult juhatuse otsustada on, siis ei tule teised ettepanekud enam hääletamisele. Kujuk aga juhatuse poolt ettepanud resolutsioon läbi, siis tuleb koosseisu komisjoni poolt ettepanud otsus ja sellele paralleel ettepanek herra Jonas'e poolt hääletamisele.

(Juhatama hakkab esimees **O. Strandman**.)

Juhataja **O. Strandman**: Sõnasoowijaid ei ole. Riigikogule on sisse tulnud rkl. Jonas'e poolt ettepanek: „Riigikogu, ära kuulates koosseisu komisjoni esitist Paul Abramson'i wäljaandmise kohta

kohtuwõimudele, otsustab: Paul Abramson ile määratud karistust kunni Riigikogu wolituste lõpuni edasi lükata.“

Järgmine ettepanek on Riigikogu liikme Keremi poolt: „Kuna Riigikogu Juhatus seaduslikud järeldused rkl. Abramson'i süüdimõistmise asjus on teinud, mis koosseisu komisjoni esitise Abramson'i asjus tarbetuks muudab, otsustab Riigikogu: koosseisu komisjoni esitist jätta läbi waatamata ja läheb päewakorras edasi.“

Panen Riigikogu liikme Keremi ettepaneku hääletamisele, kui see ettepanek vastu wõetud saab ei tule teised ettepanekud mitte hääletamisele. (Hääletatakse.) Rkl. Keremi ettepanek on 35 häälega 18 vastu vastu wõetud Teised ettepanekud ei tule enam mitte hääletamisele.

Järgmine päewakorra-punkt on rkl. Rei küsimine Wabariigi Walitsusele... (E. Jonas (is.): palub sõna.) Ma tahan teada, mis asjus Teie sõna tahate. Ma sõna anda ei wõi.

6. Iseseiswate E. Jonas (is.): Ma ta-
sotsialistide han...
protest ja Juhataja O.
koosolekult Strandman: Ma tahan
lahkumine. teada, mis asjus Teie
sõna tahate. Kas tahate
sõna korra kohta, wõi möödaläinud päewa-
korra-punkti kohta.

E. Jonas (is.): Möödaläinud päewa-
korra-punkti kohta.

Juhataja O. Strandman: Ma ei
saa Teile enam sõna anda.

E. Jonas (is.): Ma teatan oma rühma
nimel...

Juhataja O. Strandman: Palun
juhatajaga mitte waielda.

E. Jonas (is.): Mina teatan oma
rühma nimel, et meie selle otsuse vastu
protesteerime (Iseseiswad sotsia-
listid lahkuwad koosolekult.)

7. Rkl. A. Rei küsi- Juhataja O.
mine Wabariigi Wa- Strandman:
litsusele 1922. a. Riigikogu läheb
eelarwe kokkusead- järgmise päewa-
mise asjus ja raha- korra-punkti juure.
ministri wastus A. Rei (sd.):
küsimise peale. (loeb): Kui kau-
gel on 1922. a.

riigi eelarwe kokkuseadmise tööd ja
millal loodab Wabariigi Walitsus nime-
tatud eelarwet Riigikogule esitada wõivat?

Wastata palun lähema wõimaluse juu-
res, kas juba tänasel wõi järgnewal, nelja-
päewasel koosolekul.

Rahaminister G. Westel: Aus-
tatud Riigikogu liikmed! 1922 a. riigi
tulude ja kulude eelarwe oleks pidanud
juba 1. oktoobril s. a. walmis olema, kah-
juks ei ole Wabariigi Walitsusel wõimalik
olnud eelarwega määratud tähtajal walmis
saada. Nagu iga Riigikogu liige teab, ei
saanud riigi 1921 a. eelarwe mitte määra-
tud tähtajaks walmis, waid wenis õige
pikale ja alles maikuu anti see eelarwe
Riigikogule. Selle tõttu wõttis ka 1921 a.
riigi eelarwe läbiwaatamine Riigikogult
terwe suwe. 1921 a. eelarwe läbiwaatamist
takistas ka palju see, et paljud ametnikud
suwepuhkusel olid, nõnda et riigi 1921 a.
eelarwe alles augustikuul vastu wõeti. See
wiiwitus 1921 a. eelarwe töötamise juures
awaldab ka mõju 1922 a. eelarwe kohta.
Tuleb tähele panna, et meie riikline elu ei
ole weel sedawõrd wälja kujunenud, et
meie teatawas mõttes shablooniliselt wõik-
sime eelarwet kokku seada, nagu seda
wanades riikides tehakse. Palju takistas
eelarwe kokkuseadmist ka eelarwe-seaduse
puudumine, mis nüüd juba walmis ja warsti
Riigikogule ette pannakse. Peale selle
awaldas Riigikogu soowi, et koosseisud
tuleks rewideerida ja seadusandlisel teel
kinnitada. Seda soowi arwesse wõttes, pidi
Wabariigi Walitsus uuesti koosseisude
läbiwaatamisele asuma ja sellekohane eel-
nõu on wälja töötatud ja on praegu Riigi-
kogu ajutise riigiasutuste koosseisude sea-
duse läbiwaatamise komisjoni käes.
Praegu ollakse kõige jõuga tööl ja Waba-
riigi Walitsus loodab 20. ehk 25. nowemb-
riks Riigikogule 1922 a. eelarwet ette
panna.

Juhataja O. Strandman: Riigi-
kogu läheb järgmise päewakorra-punkti
juure.

8. Rkl. A. Rei A. Rei (sd.) (loeb):
küsimine Waba- Uhes kohalikus lehes
riigi Walitsu- ilmus neil päewil sõnum,
sele kohtuamet- et kohtuministerium ei
nikkude palkade kawatsewat lähemal ajal,
tõstmise asjus. nimelt enne kohtute lahu-
tamise läbiwiimist, koh-

tunnikkude palkade tõstmist ette wõtta ja
sellekohast seaduseelnõu Riigikogule ette
panna. Soowiksin, et herra kohtuminister
Riigikogus teataks, kas on see sõnum õige,
wõi ekslik ja missugused kawatsused on
kohtuministril selles küsimuses.

Wastust soowiksin võimalikult pea, kas tänasel, wõi järgmisel neljapäewasel koosolekul.

Juhataja **O. Strandman**: Et kohutuminister praegu koosolekul ei ole, siis ta wastust anda ei saa, siis läheb Riigikogu järgmise päewakorra-punkti juure.

9. Siseministri wastus E. I. S. T. P. Riigikogu rühma arupärimise peale kaitsepolitsei asjus.

Siseminister **K. Einbund**: E. I. S. T. P. Riigikogu rühm on pööranud Wabariigi Walitsuse poole 3. oktoobril arupärimisega kaitsepolitseis ettetulnud piinamiste ja peksmiste kohta. Selles arupärimises küsib nimetud rühm: 1) mis sugustel põhjustel sallib Wabariigi Walitsus heakskiitwa waikimisega kaitsepolitseis ülekuulatawate wangide piinamist, 2) kas asub Wabariigi Walitsus waatekohal, nagu võimaldaks peks ja piinamine ülekuulatawailt kõige õigemate tunnistuste saamist, ja 3) mida mõtleb Wabariigi Walitsus selle kõrvaldamiseks teha, et ülekuulatawatega inimlikumalt ümber käidaks.

Arupärimise teksti sissejuhatuses, nagu ma nimetasin, süüdistatakse kaitsepolitsei ametnikka selles, et nemad piinamise abil waletunnistusi wälja pressinud, mille tagajärjel mõned süütud said mõistetud kõige õiguste kaotamisele. See süüdistus selgub iseäranis arupärimise sissejuhatuses ja nimelt järgmistes kohtades: süüaluse kaitsepolitsei ametniku Braun'i kohta öeldakse, et tema olewat enne ülekuulamist ülekuulatawaid peksnud ja piinanud kunni meele-märkuse kaotuseni. Niisuguste tunnistustega esinesid kohtualused: Ossep, Sarap, Kurwits, Ed. Lipsberg, Annus. Esiteks olewat Tartu kaitsepolitsei ülem Bachman isiklikult Lipsberg'i peksnud. See peksmine kannud aga täiesti piinamise laadi. Peale peksu ja piinamiste sunniti ähwarduste waral Lipsberg'i andma waletunnistusi. Need on osad arupärimise sissejuhatuses, mis seda tõendawad, et arupärimisele allakirjutajad süüdistawad raskes kriminaalsüüteo kaitsepolitsei ametnikka.

Ma pean tähendama, et neid andmeid ei ole arupärijad: Jonas, Piiskar, Gustawson, Hansen ja Keerdo mitte ise kokku kogunud, nad ei ole oletatawat kuritegu mitte ise näinud, waid on kõike seda kuulnud Tartu ringkonnakohtu istumisel 20.—24. sept., see tähendab wiimasel suuremal kommunistlisel protsessil, kus eelnimetatud süüalused olewat kohtus arupärimises

ettetoodud süüdistuse üle tõendusid esitanud. Nad olewat kõnelenud, et nendega nii olewat politseis ümber käidud.

See süütegu, mida riigiametnikkude kohta esitakse on tõesti raske süütegu ja see on ette nähtud wana nuhtlusseaduse § 345. Selles paragrahwis on öeldud need tagajärjed, mis nimetud süüteo tekiwad, kui ametnik oma kohustē täitmise juures mingisuguseid piinamisi ja karmusi tarwitab. Seda mõistetakse, silmas pidades asjaolusid ja piinamise abinõusid, kas 4—8 kuuni türmi ehk wana nuhtlusseaduse § 35 põhjal mõnede iseäraliste eesõiguste ja mõnede õiguste kaotamisele. Raskemal juhtumisel 1 a. 4 kuud kunni 2 aastani türmi, raskematel juhtumistel kõige õiguste ja eesõiguste kaotamisega sunnitööle.

See tähendab, arupärijad tõendawad oma arupärimise sissejuhatuses, et riigiametnikud on just tähendatud paragrahwi wiimase lõike järele süüdi, et nende karistus oleks sunnitöö, ühes kõigi õiguste kaotamisega.

Ma julgen rõhutada iseäranis seda, et arupärijad materjaali on wõtnud süüaluste kõnedest kohtus, see tähendab, et kui arupärijad selles asjas on esinenud arupärimisega Riigikogus, sellest hoolimata, et need faktid on kohtus esile toodud ja kui Riigikogu liikmed on tarwiliku hääleteenamusega arupärimise wastu wõtnud, siis näib minule, et see asjaolu nimelt just niisuguse arupärimise materjaali selgitamist Riigikogus nõuab. Seda nõuab meie õiguslise korra selgitamine, et otsusele jõuda, kui wõrd põhjendatud wõiksid olla asjaolud, mis arupärijate poolt ette on toodud. Kui arupärimine on Riigikogu poolt wastu wõetud, siis tähendab see ometi seda, et Riigikogu on walitsusele ette pannud selgitada kohtus ettetoodud asjaolusid administratiiw korras ja walitsus kohustud on administratiiw aparadi abil nende asjaolude kohta tõendusid leidma, mis kohtus on juba ette toodud ja läbi sõelatud.

Meie teame, et meie õiguslik kord põhjendab meie kohtu iseseiswuses ja iseäranis usalduses kohtu wastu. Meie teame seda, et tõde kõige paremini walgustatud wõib saada kohtus, sellepärast, et kohus on tõe walgustuseks korraldatud. Administratiiwsel juurdlemisel on tõtt hästi raskem selgitada. Kohtuotsus tehakse mitte ainult selle materjaali põhjal, mis eeluurimisel selgeks on tehtud, waid otsus tehakse just peaaesjalikult selle põhjal, mis kohtus ette on kantud niihästi kaebeluste ja nende kaitsjate, kui ka süüdistajate poolt. Järje-

likult on meie kohus organiseeritud nii, et tema põhialus on, et tema peab asjaolusid selgitama, kõige paremini, mitte aga administratiivne kord. Sellest järgnewad järgmised asjaolud ja on selge, et kui mingisugune süütegu on juba uurijate võimude käes ja kohtus arutusel olnud, siis ei tarvitse ta administratiivses korras lahendusele wõetud saada; praegusel korral on süüdistus, mis kohtu ees on üles tõstetud, uus süüdistus. On aga see uus süüdistus kohtus arutusel olnud, ja ei ole kohus seda oma erimäärusega mitte üles wõtnud, sest kohus teeb alati sarnastel juhtumistel erimäärusi. Siin ei ole aga mitte erimäärust kohus üles wõtnud, siis laseb usaldus kohtu vastu oletada, et asi tühine on ja selguse muretsemine täiesti üleaurune oleks. Austatud Riigikogu liikmed! Seesama printsiip on ette nähtud endises kriminaalkohtupidamise seaduses, nimelt § 240-das, milles kõneldakse sellest, et mingisugune walituse asutus ei wõi arutada asju, mis juba kohtus ees on olnud. Ja tõesti, nagu see selgub ka arupärimise sissejuhatawast osast, on käesolew süükaebtus juba kohtu-uurijale ette kantud ja juba kohtu-uurija poolt sisse wõetud. Kohtu-uurijad ei tõenda aga seda mitte. (J. Piiskar (is): Selles see asi seisabki.) Meie teame aga, et kohtu-uurijal mitte ainult õigus ei ole, waid on ka kohustus iga süütegu ja pealegi rasket süütegu, nagu ma siin ette tõin, mille eest süüaluseid ähwardab sunnitöö, ülesse wõtta, mille kohta ta andmeid on saanud eeluurimisel. See kord on kindlasti ette nähtud kriminaalkohtupidamise seaduse § 275-das p. 5, mis kohtu-uurijale niisugused õigused ja ka kohustuse peale paneb. Samuti on ka kohtu-uurijad kohustatud seaduse järele eeluurimisel selgitama mitte ainult neid asjaolusid, mis süüaluseid süüdistawad, waid ka neid, mis süüdistatawaid õigustawad. Samuti on ka kohus õigustatud arutama kohtus uuesti ilmsiks tulnud kuritegusid ja oma erimääruse kaudu need uuriwate wõimude kätte andma. Kohtus, nii nagu arupärijad seda tõendawad, ei ole aga protokollis seda mitte üles märgitud, et seal niisuguseid kaebtusi oleks olnud ja ei ole üles märgitud kohtuprotokollis ka, et kohus oleks erimääruse teinud. Kui nende süüaluste poolt ettetoodud süüdistuste kohta toodud tõendused õiged oleks, siis poleks kohus ka selle kohta oma erimäärust tegemata jätnud. Nii meie näeme, et kohtus ei ole seda süüdistust mitte põhjendatuks peetud ja erimäärust tehtud. Edasi, ringkonnakohtu istumisel oli ka

ometi prokuröör. Prokuröör teatawasti on seaduse poolt õigustatud ja kohustatud nimelt kriminaalkohtu seaduse § 319 põhjal algatama sellekohaste andmete põhjal tehtud kuriteo tundemärkide järele süüdistusi. Kuid edasi, awalikul kohtuistumisel esinesid ka süüaluste kaitsjad adwokaadid, ja minu teada ei olnud süüalustel mitte 1 wõi kaks adwokaati, waid neid oli weel rohkem ja adwokaadid, kui nad wähegi wilunud — ja ma ei taha mitte ütelda, et nad seda ei oleks olnud — oleks pidanud arupärijate poolt ettetoodud asjaolusid ja neid süüaluste poolt ettetoodud märkusi, nende peksmiste ja piinamiste kohta tähele panema. Need andmed oleks wõinud kõneleda süüaluste kasuks, keda nad kaitsma olid kutsutud. Ma usun, et iga adwokaat, ja meil ei ole põhjust arwata, et need oli mitteoskajad, oleks niisuguse tõenduse kohe üles wõtnud ja kohtus esinenud palwega, erimääruse tegemiseks. Kuid see ei ole sündinud, tähendab, midagi peab olema, mis ometi põhjust ei annud adwokaatidele niisuguse palwega esineda, mis minule näib ometi kõige parema argumendina olevat süüaluste kaitsemise kasutamise mõttes. Nüüd peale selle, kui kõik see sündmus sündinud on, ja süüaluste kaitsjad seda mitte tarwilikuks ei ole pidanud, nüüd tuleb Riigikogu liige Jonas, kes nähtawasti juhtus kohtuistumisel olema ja kõrwalt ühte ja teist asja tähele panema ja kellel ka miskisuguseid õigusi ei olnud nende kaitsemiseks, kuna adwokaatidel oleks see wõimalik olnud, — leiab enesel õiguse olewat esineda raske kriminaalsüüdistusega riigiametnikkude vastu. Sarnast juhust julgeb isik, kes ka Riigikogu liige on, nimelt herra Jonas tõepoolest kasutada! Kui ta oleks seda teises asutuses teinud ja mitte Riigikogus, siis oleks ta aga pidanud teadma, et sarnase walekaebtuse tõstmise eest oleks olnud karistuseks niisugusel korral wangiroad, mille eest teid, herra Jonas, praegusel korral aga kaitseb Riigikogu rahwasaadiku sõnawabaduse kindlustus. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Tarwis sõnaõigus ära wõtta!) Ma ei ütlen mitte seda. Tarwis on kõlbluse nõudmist igalt rahwasaadikult, et ta mitte ei julgeks raskete kriminaalsete awaldustega Riigikogus esineda, kui tema selle peale mitte kindel ei ole, ja kui see materjaal, mille peale süüdistus põhjendatud täiesti ebatõeline paistab olewat, ju sellepärast, et see, kes kohustud oli seda materjaali ära kasutama, seda mitte teinud ei ole. (J. Piiskar (is): Selles see

asi ongi!) Miks teie siis advokaadiks ei läinud, kui teie paremini asja tunnete? (Wahel hüüerkl. O. Gustawson'i (is.) poolt) — Mul on omalgi koht. Austatud Riigikogu liikmed, et siin, arwesse wõttes seda korda, et asi juba kohtus arutusel on olnud, ja et selgusele jõuda, miks kohtus need asjaolud üles wõetud ei saanud, pidasin ma tarwilikuks pöörduda kõige esmalt sõjaringkonna-kohtu poole, kes seda asja arutas, ja ma sain ringkonnakohtu esimehelt seletuse, mis tema on annud läbi kõneledes teiste kohtuliigetega. See seletus käib järgmiselt:

„Teie kirja peale 7. okt. s. a. nr. 1877 all teatan, et sõjaringkonna-kohtu istumisel Tartus 20.—24. septembrini s. a. kommunistide süüdistusasjas kaebelustest Uka-reda, Braun, Ed. Lipsberg, Rosalie Lipsberg ja Ossep (nii näeme juba palju vähem, kui arupärimises ette toodud) muuseas seletasid: esimesed kaks, et neid Rakweres, ja kolm wiimast, — et neid Tartus ülekuulamisel kaitsepolitsei peksnud. Liiw ja weel mõni teine kaebelune tähendas üleüldises lauses, et nendega kaitsepolitseis wõimatul wiisil ümber käidud, ilma et neid „wiisisid“ lähemalt ära seletanud oleks; (J. Piiskar (is.) kohalt: Nii kõrges kohas niisuguseid asju ette kanda!) üksi Liiw nimetas, et teda joodetud seal täiesti purju. Niisama olid ka peksmiseseletused „üleüldistes lausetes“, et „löödi wastu nägu“, „löödi kaela peale“ ja „ähwardati rewolwriga“.

Et selgusele jõuda, kas kaitsepolitseis ülekuulamisel neid kaebeluseid pekseti ja tarbekorral kohtu määrust teha wastawale wõimudele sellest teatamiseks süüdlaste wastutusele wõtmiseks, said minu poolt kaebelustele üksikasjalikud küsimised ette pandud, kes peksis, kus kohal, millal ja kuidas wiisi, mille peale need kaebelused lähemaid teateid ei annud, teatades, et nemad peksjaid ei tunnud ega tea, kes need olid; ainult üks nimetas kaitsepolitsei ametniku Aednik'u nime (Lipsberg). Kui Tartu kaitsepolitsei ülem Bachman, kes tunnistajate ülekuulamist toimetanud, tunnistajana kohtu istumisel üle kuulati, küsisin mina kaebelustelt, kes peksmist seletasid, kas see tunnistaja, s. t. Bachman, on kedagi löönud, siis ütlesid kõik, et see löönud pole. Kuna aga arupärimises ette toodi, et tema ka löönud ja peksnud olla. Nende kaebeluste seletuswiise ja ülemal ettetoodut silmas pidades, ei leidnud kohus nende süüdistusi peksmiste kohta põhjendatud

olewat, ega tarwitsenud selle kohta ka erimäärust teha.

Et samuti ka prokurööri kohus oli seda asja ülesse wõtta, siis pöörasin ma tema poole küsimisega, mispärast tema seda mitte ei teinud. Selle peale sain ma temalt selles asjas järgmise wastuse:

„Telefoni kaudu tehtud küsimise peale ja arwesse wõttes arupärimise teksti Tartus 20.—24. septembrini s. a. arutamisel olnud 50 kommunisti asjus teatan järgmist:

Kohtuistumisel seletasid iseäranis kohtualused Braun ja Eduard Lipsberg, et neid olewat kaitsepolitseis pekstud ja niiviisi sunnitud waletunnistusi andma.

Need seletused olid aga kahtlased sellepärast, et Braun'i juures kinniwõtmisel oli leitud kiri, mis nagu ilmsiks tuli tema abikaasa käekirjaga kirjutatud ja kolmes punktis kokkuseatud teateid sisaldas Kunda seiswate wäeosade ja Kunda alewi kaitseisukorra kohta. Sellesama Braun'i korteris sai leitud kiri, milles kolmes punktis olid küsimised üles seatud Kunda sõjawäeosade ja kaitseisukorra kohta. Juba pärast seda sai Braun Rakwere kaitsepolitseis üle kuulatud, kus tema, mis iseäranis tuleb silmas pidada, ainult vähemate muudatustega, neid samu seletusi andis, mida tema ka kohtus tunnistas. Arreteeritud sai Braun, kui tema Rakweres ämmaemand Ropliku juure ilmus, kelle süü salakuulamise organiseerimises juba kindel oli, Braun'i ülekuulamise ajal Rakwere politseis. Sarnaste olude juures oli kaitsepolitseil süüdistamise mõttes täiesti ükskõik, kas Braun weel midagi tunnistas, wõi mitte ja oleks peksmine otstarbetu olnud. Kohtus püüdis Braun selgeks teha, et tema neid teateid mitte salakuulamise mõttes ei korjanud, waid et „seda saladust välja uurida“ ja, et Roplik temale ainult kirja üle annud, milles teateid nõuti aga suusõnaliselt ülesannet pole annud, kuna kaitsepolitseis oli Braun seletanud, et Roplik ka suusõnaliselt sõjawäe teadete korjamist temale seletanud. Just seda seletust, mis Ropliku kohta käis, olewat Braun'i sõnade järele, kaitsepolitseis teda sunnitud walesti tunnistama.

Minul paistab selge olewat, et Braun, kes salgamist otstarbetuks pidas, kaitsepolitseis oma süü üles tunnistas ja juba pärast süüdistusaktist Ropliku seletustega tuttwaks saades, püüdis kohtus oma seletusi rohkem Ropliku seletustega ühte wiia, muidugi, et oma sõnade wastolusid seletada, põhjuseks pani, et just need seletused mis kaitsepolitseis mitte kokku ei läinud Ropliku seletustega, olewat peksuga sunnitud

walesti tunnistama. Nii nagu kohtutegelased mulle on seletanud, olla niisugused asjad kohtuprotsessides harilikud nähtused. Kui süüaluse seletused kohtus nendega kokku ei käi, mis ta eeluurimise juures wõi politseis andis, siis iga süüalune, kui tema käest küsitakse, mispärast ta kahtemoodi tunnistab, ütleb, et teda peksuga on sunnitud niiviisi tunnistama. Ma usun, et iga advokaat kui ka iga kohtutegelane wõib wist sedasama tõendada. Seesama asjaolu paistis silma ka Ukareda, Tsirna ja August Sarap'i seletustest, kes kõik tunnistasid, et nende käest just neid seletusi on peksuga wälja pressitud, kus nende seletused mõne teise kohtualuse seletustega mitte kokkukõlas ei olnud, kes oli paremini oskanud salata.

Teine asi oli Eduard Lipsberg'iga, kes tõendas, et teda kogu aeg kaitsepolitseis pekstud ja kes isegi, tema sõnade järele, ka Tartu tähtsamate asjade uurija juures ainult sellepärast neid samu seletusi annud, et „tema kartnud, et kohtuuriija teda ka läbi peksab“. Kaitsepolitsei protokollidest on aga näha, et Ed. Lipsberg oma seletusi mitu kord on muutnud ja imelik oleks olnud, et kaitsepolitsei nii mitmesuguseid seletusi Lipsberg'i käest wälja pressis. Ennem tuleb küll arwata, et kaitsepolitsei kõik Lipsberg'i seletused protokolleeris, misugused nemad ka olid. Kohtus tegi Lipsberg seda sama: 20. septembril seletades, et tema on ainult ükskord lendlehtede laialilaotamisest osa wõtnud, wiimases sõnas aga 24. septembril ütles, et seda sugugi teinud pole. Pealegi oli Lipsberg'i süü leitud dokumentide põhjal selgeks tehtud, mis peksu abil tõenduste saamist ei nõudnud.

Kohtualune Liw sugugi kohtus ei seletanud, et teda pekstud on, waid seletas, et temaga kaitsepolitseis wäga pahasti ümber käidud, nimelt et temale wiina antud ja teda purju joodetud ja „siis räägiti niisuguseid häbemata asju, et kõik karwad püsti seisid.“

Kurwits, Gustaw Annok ja Helene Tippo tõendasid nii palju, kui mäletan ainult, et nendega pahasti ümber käidud, ähwardatud maha lasta jne. Otsekohesest peksmisest nemad ei rääkinud. Ossep ütles, et teda on üks kord löödud Aednik'u poolt. Et oleks Mai Leftong seletanud, et teda pekseti, ei mäleta mina mitte, waid tema pidas ennast kohtus nii üles, nagu ei oleks tema mitte täie mõistusega. Ainult siis muutis ülespidamist, kui temale ette loeti seletusi, mis tema oli uurija juures annud,

kus tema nähtawasti hea meelespidamisega kõik need kohad ära tähendas, kus tema seletused kohtus, mitte kokku ei läinud seletustega kohtuuriija juures. Pärast protokollilt ettelugemist hakkas jälle mõistuse puuduse tundemärke üles näitama. Ka on tema 73 a. wana.

Kaitsepolitsei Tartu jaoskonna ülem Bachman seletas kohtus, et tema teades kedagi ülekuulamisel pekstud pole.

Kaitsepolitsei ametnik Aednik, ei wõinud kohtus mitte üle kuulatud saada, sest tema, nagu teada, on kommunistide poolt läbiotsimise juures maha lastud. (A. Birk (rhw.) kohalt: Kui ta surnud on, kuidas ta siis peksa sai.)

Kõiki seda arwesse wõttes ei leidnud mina mitte tarwilikuks mingisuguseid sammusid astuda, et uurimine oleks algatud kohtualuste seletuste kohta, et neid peksetud on, seda enam, et minule isiklikult kõik need seletused juba selle pärast kahtlased näitasid olewat, et minul praktika põhjal teada on, et fanaatiliste usumäratsejate ja poliitiliste hullustuste poolehoidjate ülekuulamisel keegi asjatundja ametnik ei saa kehalisi abinõusid tarwitama, waid siin on tarwis enam ülekuulatawate järjekindla eraldamise ja mitmekordse ülekuulamisega püüda neid psüühiliselt niikaugele wiia, et nemad tõendawad.“

Edasi peaks mina tähendama, et see protsess oma sisu poolest oli nii lihtne, et kuidagi oletada ei saa, et tunnistusi oleks tarwis olnud wälja pressida, sellepärast, et kogu see protsess põhjenes dokumentaalsetel andmetel. Kui süüdlased salgasid wõi katsusid oma tunnistusi wassida, neile aga eeluurimisel leitud dokumendid ette näidati, on paljud niisugusesse seisukorda sattunud, et nutma hakkasid jne. Nii, et kogu selle protsessi wiisid läbi mitte saadud tunnistused, waid kaitsepolitsei poolt leitud dokumendid.

Peale selle, austatud Riigikogu liikmed, maksab meil kord, et wangimajade ülemad on kohustatud kohe süüaluseid, peale wangimajasse toomist, arstlise läbiwaatamise alla wõtma, kui need kaebawad peksmiste ja piinamiste üle. Ma julgen kogu selle korra pikemalt ette tuua, et ükskord ometi selgusele jõuda, kuidas meie garanteerime, et niisuguseid süütegusid mitte ette ei tuleks. Meie oleme järjekorralisi arupärimisi sama erakonna kui ka kommunistide poolt ühtelugu kuulma pidanud ja ma usun, et paljud Riigikogu liikmed niisugusele arwamisele tulnud on,

nagu oleks ei tea missugused kindlad andmed kõigil neil arupärimistel. Oleks tarwilik üksikasjaliselt jälgida kõike seda korda, millega meie kohtu- kui ka administratiivwõimud katsuwad garanteerida, et niisuguseid süütegusid mitte ei tuleks ette. Nagu ma juba nimetasin, on ka wangimajade ülemad kohustatud süüaluseid arstlisele ülewaatusele wõtma, kui need kaebawad peksmiste üle. Selle kohuse teostamiseks on saadetud kohtupalati prokurööri ringkiri kõigi wangimajade ülematele. Ringkiri käib järgmiselt:

„Kõigi wangimajade ülematele. Kohustan Teid juhtumistel, kus wangimajasse paigutatawad wangid tõendawad, et juurd-lusi toimetanud politseiwõimud neid ülekuulamisel peksnud ehk piinanud on ja arstlist ülewaatust nõuawad, tingimata wiimaseid lasta wangimaja arsti poolt järele waadata.“

Et see kord juba niisugune on, siis pöörasin mina Tartu wangimaja ülema poole järgmise kirjaga:

„Tartu wangimaja ülemale. Saates siin juures Riigikogu koosolekul wastuõetud arupärimisest ärakirja, panen Teile ette mulle teateid saata, kas awaldasid arupärimises nimetatud süüalused Teile kaebtusi piinamise ja peksmise kaitsepolitsei poolt? Kui awaldasid, siis missuguse käigu andsite kaebtustele ja missugused olid tagajärjed? Kas arstlist ülewaatust toimetasite? Andmed saatke teispäewaks.“

Selle peale sain mina Tartu wangimaja ülema poolt järgmise wastuse: „Kannan ette, et arupärimises nimetatud wangid ei ole minule kunagi awaldanud kaebtusi piinamise ja peksmiste üle kaitsepolitsei poolt.“ Järjekult, kui niisuguseid pööraseid piinamisi oleks ette tulnud, siis oleks vähemalt registerraamatus, mis seal peetakse, sellest midagi tähendatud olnud. Seal ei leitud aga mitte midagi. Tähendab, et selles alginstantsis, kus peksmise ja piinamise jäljed nüüd kõige wärskemad pidid olema, selles instantsis ei kaebatud wangimaja ülemale ega prokuröörile peksu üle midagi ega nõutud arstlist läbiwaatust. See on igatahes argument, mis laseb oletada, et need inimesed tõesti on kohtus seda ette toonud sellepärast, et endi asja lihtsalt segamini ajada.

Peale selle seletuse wõiksimine minna arupärijate poolt ülesseatud küsimiste juure. Esimene küsimine on: „Missugustel põhjustel sallib Wabariigi Walitsus heakskiitwa waikimisega kaitsepolitseis ülekuu-

latawate wangide piinamist?“ Selle peale wõib otsekohe wastata, et ei walitsus ega ka ükski ministeerium seda ei salli. Teise küsimise põhjal wõib otsustada, nagu seisaks Wabariigi Walitsus waalekohal, et peksmine wõimaldab ülekuulatawalt kõige õigema tunnistuse saamist. Selle peale wõib otsekohe wastata, et sellel seisukohal walitsus ega ka politseiwõimud ei seisa. Kolmas küsimine: „Mis mõtleb Wabariigi Walitsus teha, et tema heakskiitwalt julgustawa waikimise tõttu kaitsepolitseis sissejuurdunud piina ja wägiwalla korra asemel hakkaks maksma seegi kindlustus politseinikkude omawoli wastu, mida lubawad walwe alla wõetuile tsaariaegselt Wenemaalt pärandatud ja Eesti wabariigis maksmapandud seadused, ja millal ka watseb Wabariigi Walitsus kindlustada ülekuulatawaile wangistatuile inimwäärilise ümberkäimise?“ See küsimine tarwitab analüseerimist. Esimene osa kõneleb sellest, et mis mõtleb Wabariigi Walitsus teha, et tema heakskiitwalt julgustawa waikimise tõttu jne. Minule näib, et siin kõik juba tehtud on, nihästi seaduse poolt, kui ka administratiiv korralduste ja käskude kaudu. Kriminaalkohtupidamise seadus on selle eest juba ise hoolitsenud, et politsei ja ka kaitsepolitsei tegewus seaduslik oleks. Meil on teada, et politsei allub, mitte ainult walitsusele ega siseministeeriumile, waid tema allub juurdluste, läbiotsimiste ja niisuguste süüdistuste selgitamiste protsesside alal otsekohe kohtuwõimudele, kriminaalkohtupidamise korra seaduse paragrahw 279 järele on: „Juurdluste tegemisel kuritegude kohta politseiametnikud prokuröördest ja nende abidest wahendita aralolenewad.“ Ja järgmine paragrahw ütleb: „Prokurööridel, ja nende abidel on õigus kõigist eeluurimise toimetustest osa wõtta ja selle juures olla.“ Tähendab, politseiwõimude juures, niisuguse korra tõttu ei wõi oletada wägiwalla tarwitamist. Kui niisugune kord juba maksmas, siis on raske oletada, et politsei wõiks niisuguseid kuritegusid toime panna, nagu arupärijad seda teawad tõendada. Selle seaduse teostamiseks on kohtupalati prokurööri ringkirjad. Ringkirjad on järgmised: „Kohtupalati prokurööri wänema abi selle ja sellele. Panen Teile ette wabariigi kaitsepolitsei Tallinna jaoskonnas toimetatawate juurdluste üle tarwilist järewalwet pidada“ Ja edasi: „Kõigile prokurööri abidele. Panen Teile ette, wastawalt sellekohastele seadustele kohalises kaitsepolitsei jaoskonnas olewate juurdluste üle tarwilist järewal-

wet pidada ja üleüldse wiimase tegewusega kontrolli mõttes seaduslikkuse alal lähemat ühendust pidada." Niisuguse korra juures ei wõi juttugi olla, nagu armastatakse ütelda, siseministeeriumi omawolist ja wägiwallast, waid siin on politsei otsekohene kokkupuutumine iseseiswa wõimuga, kelle otsekohese järelwalwe all tema seisab. Kuid niisugusest korrast hoolimata on ka walituse wõi administratsiooni wõim kohustatud kõik tegema, et niihästi wäärnähtusi kui ka kuritegusid politseiparaadist kõrvaldada. Ma wõin ütelda, et niihästi, kui kõik meie ametkonnad alguses puudusi sisaldasid, nii oli see ka kaitsepolitseis, kuid tarwilise energia juures ja antud juhtnõude tõttu, on asi edaspidi paranenud. Kui meie oma riiki üles ehitama hakkasime, siis tuli omawoli ja wägiwalla tarwitamine mitte ainult riiki kaitswates osades, waid seda tuli ette ka politseis ja teistes administratiiv asutustes. Tol ajal oli riik rajamisel ja puudus kindel kord. Ma tuletan meele seda aega, kui meil töötasid sõjawäe teadetekogumise punktid ja ma wõin ütelda, et tol ajal wõis kõnelda wägiwalla tarwitamisest ja peksmisest. Praegusel ajal aga, kus meil teatud garantiid maksmata on pandud, ja meie riik korralikku elu elama hakkab, näib minule, kirjeldatud kuriteo wõimatus wõimatu olewat. Peale seda, kui Riigikogus arupärimised hakkasid tulema, pidasin mina tarwilikuks, kui politseiparaadi otsekohene ülemus, politseiparaadi tähelpanu ettetulnud asjaolude peale juhtida. Sel puhul andsin mina wabariigi kaitsepolitseile ringkirja, mis järgmiselt käib:

„Wabariigi kaitsepolitseile. Ringkiri süüalustega ümberkäimise, nende wangistuse ja läbiotsimiste kohta.

Riigikogus on mitmel korral arupärimistega esinetud, milles pahempoolsete rühmade rahwasaadikute poolt tõendatakse, et wabariigi kaitsepolitsei ametnikud süüalustega toorelt ümber käiwad, neid ülekuulamisel isegi peksawad. Samalt poolt tähendatakse, et olewat juhtumisi ette tulnud, et süüdistatawaid tunnistuste saamiseks piinatakse ja nende wastu toorust üles näidatakse. Samas asjas on minule mõned kaebtused ka väljaspoolt tulnud.

Kuigi parlamentlistel arupärimistel, samuti ka sellekohastel juurdlustel ja uurimistel ei ole korda läinud konkreet juhtumisi selgeks teha, et süüdistatawaid ametnikka niisuguses kaelakohtuseaduse wastases teos wastutusele wõtta, näib minule

ometi, et mõned üksikud wabawolilised politseiametnikud selles oma kuritahtlust on ilmutanud. Kaitsepolitsei aparaadi terwendamiseks olen sellepärast üksikud, päris wastutawad ametnikud oma kohtadelt lahkuma sundinud, kelle tegewuse üksikud sammud sellekohast kahtlust äratasid. Neid kohtulikule wastutusele wõtta ei ole võimalik olnud, sest konkreetseid süüdistused sellekohastel juurdlustel kohtuwõimude poolt ei selgunud.

Tähendatud wäärnähtuste täielikuks kõrvaldamiseks kaitsepolitsei ametkonnas hoiatan kõiki ametnikka teadmisega, et kõige vähema tooruse, wägiwalla, ülekuulamistel ettewõetawa piinamise katse, süüalustega jämeda ümberkäimise jne. korral saan süüdiolewad politseiametnikud kohtu alla andma. Juhtumisel, kui ses sihis ettewõetud üleastumine seadusega on vähemal määral karistataw, kui distsiplinaarses korrast, karistan ametnikka distsiplinaarselt.

Kõnealolewad süüteod on ette nähtud w. n. s. paragrahwides 345, 346 ja 347.“ Kõige raskem neist on paragrahw 345, mis sisaldab: „Kes ametikohuste täitmisel tarwitab mingisuguseid piinamisi ja karmusi, seda mõistetakse, silmas pidades piinamiswiisi ja teisi asjaolusid, kas neljast kunni kaheksa kuuni türmi jne.“

Ma ei tarwitse neid paragrahwe kõiki ette lugema hakata, sest see oleks üle-arune. Wõiksin ainult tähendada, et paragrahwid kuigi suurt karistust niisugustel kordadel ette ei näe, kui tegemist on karmuse ehk au haawamisega. Sarnasel korral karistatakse neid distsiplinaarselt. Ma loen ringkirja edasi.

„Wastutuse ses asjas panen ka jaoskonnaülemate peale juhtumistel, kui süütegu korda saadetud neile alluwate ametnikkude poolt, karistades neil kordadel jaoskonnaülemat distsiplinaarselt. Jaoskonnaülemate eest on distsiplinaarselt wastutaw kaitsepolitsei ülem. Juhtub jaoskonnaülem ise neis paragrahwides ettenähtud süüteo wõi üleastumise korda saatma, saan selle eest hoolitsema, et karistus kiirelt ja kõrgemates astmetes järgneks.

Loodan aga, et kõik ülemad kaitsepolitsei kõrgeid ja wastutusrikkaid ülesandeid sedawõrd hindawad, et ilma kohtu alla andmiseta ja karistuse hirmuta kõik võimalikud wäärnähtused kaitsepolitsei ametnikkudest kõrvaldawad ja wastutusriikka ametkonna hea nime alalhoidmiseks ja jahuleseadmiseks kõik teewad, mis wähegi võimalik.

Arge unustage, et teie wabariigi esimesed kaitsjad olete sisemise waenlase wastu ja et paljud teist wõitluses selle waenlase wastu haawu on saanud ja langenud.

Hoidke sellepärast oma hea nimi seltskonna, wabariigi ja oma kaaswõitlejate ees kõrgel. Kõrwaldage oma keskelt halwad kaasametnikud ja kaastöölised, kes seda nime, kas hoolimatusest, wõi sihilik-kurihtliselt walmis rikkuma.

Wääramata pidage silmas, et süüdistatawaga peab poliitilise politsei ametnik, kui täieõigusliku kodanikuga ja inimesega ümber käima, hoolimata isegi sellest, kui süüdistataw teid lööb, ähwardab, sõimab ja sülitab. (Iseseiswate hulgas naer. A. Schulbach (tõer.) kohalt: Piiskar naerab ka siis, kui tema male näkku sülitatakse!)

Politseiametnik peab süüaluse süü paljastamisel ja selgitamisel isegi niisuguseil kordadel wiisakaks jääma. Iseenesest mõista tarwitab see kõwu närwe, kuid politseinikkudel peawad kõwad närwid olema.

Kuna aga teie löök- ja laskeriista wõite tarwitada, on seaduses ette nähtud (waata politsei korraldus § 24 „R. T.“ nr. 4/5 — 1920 a.). Kõigil teistel juhtumistel on see keelatud ja seadusega karistataw tegu, mille ilmsiks tulemisel andeksandmist ei ole.

Käesolewa ringkirjaga ettetõmmatud iseenesest mõistetawad tegutsemise piirid ei tohi milgil tingimisel kaitsepolitsei tööjõudu wõitluses meie sisemise ja wälise ja wäljaspoolt sissetulewa waenlase ja tema kuritegewuse paljastamises halwata ega mingit mõju awaldata.

Äärmine wiisakus, korrektsus süüaluse ja süüdistatawa wastu, kui ka nende isikust lugupidamine, peab iga politseiniku juhtnõör tema tegewuses ja igal sammul olema. Ülemad õpetagu seda oma alamatele. Ainult siis wõidate üleüldise lugupidamise kodanikkude poolt, kelle kaitsel teie olete.“

„Mis puutub süüdistatawate wangistuse ja läbiotsimiste korrasse, siis on sellest kõneldud mitmel jaoskonnaülemate nõupidamisel Tallinnas, kus on seletatud, et nüüd tõesti lubamata ja keelatud on tarwitada wõtteid ja taktikat, sõjaaja teadete kogumise osakondade ajast, kellest kaitsepolitsei jaoskonnad omal ajal wälja kasunud. Täpisealt peab ses asjas käima kriminaalkohtupidamise korra seadustikus ettenähtud korra järele, millest ülemal tähendatud

nõupidamistel pikemalt seletatud ja mis teada nende protokollidest. Kodanikkude korteripuutumast rikkuda, tähendab läbiotsimisi toimetada ja süüdistatawaid wangistada, wõib ainult ses korras ja juhtumistel ette wõtta, mis seaduses ette nähtud.

Tuletan siin ülematele meele ainult karistust, mis kõiki ähwardab, kes kriminaalkohtupidamise korra seaduses ettenähtud korrast üle astuwad. Karistus on ette nähtud w. n. s. paragrahwides 348, 349, mis järgmist sisaldawad.“

Neid paragrahwe ma muidugi ette ei loe. (Loeb ringkirja edasi.)

„Kaitsepolitsei jaoskonnaülematel tuleb läbiotsimiste, wangistuste ja juurdluste toimetamisel kindlasti töötada kohaliku prokurööri abi walwe all, kus kohapeal wiimased puuduwad, seal kohaliku kohtuuriija walwe all, kes kohtupalati prokurööri poolt saaks määratud.

Ses asjas peab prokurööri abi ehk kohtuuriijaga täieline kokkukõla töös olema, mida ka seadus nõuab.

See ringkiri kõigile allkirja wastu ette lugeda.“

(Pahemalt poolt: Mis ajal see ringkiri on saadetud?)

Arupärimise lõpul küsitakse, midaawatseb Wabariigi Walitsus teha, et ülekuulatawale wangistatuile inimesewääriline ümberkäimine wõimaldataks? Ka selleks on seaduses kord ette nähtud. Wangimajad alluwad prokuratuurile, ja prokuröör oma ringkirjades teeb prokurööri abidele kohuseks walwepidamist wangimajades korras hoida. „Teatan Teile, et minu poolt on Teie peale pandud walwepidamine ... wangimajas. Ülewaatust tuleb toimetada vähemalt 1 kord 2 nädala jooksul, ja selle tagajärgedest igakord märkus wangimaja raamatusse kanda. Samuti tuleb ka wõimalikult sagedasti Teile alluwates kohtuuriijate jaoskondades seal toimetuses olewate asjadega tutwuneda ja wiimaste käigu üle tarwilist walwet pidada.“ Peale selle on weel wangimajade kuratooriumid. Siis on teine ringkiri kohtupalati prokurööri poolt: „Panen teile ette teatada minule, palju on teie toimetuses wahialuseid asju ja millal wiimased Teie korraldusesse on saadetud. Ühtlasi juhin Teie tähelpanu selle peale, et kriminaalkohtupidamise seaduse paragrahw 517 teie poolt täitmist leiaks esimeses järjekorras tingimata nende aktide suhtes, kus kaebealuste wastu takistusabinõuna wahi all pidamine tarwi-

tusele on wõetud. Peale selle pean tarwilikuks meele tuletada teile minu ringkirjasid walwepidamise asjus teile alluwates kohtuuriijate jaoskondades ja wangimajades.“

Kõige selle tagajärjel wõiksin tõendada, et meie kord küllalt kindlustust annab, et süüdistatawaga eeluurimise staadiumis seaduslikus korras ümber käiakse. Kui aga kurikalduwustega isikuid ette tuleb, siis ei käida nendega mitte ümber kinnaštes, waid talitatakse seaduse karmuse järele. Et aga arupärijad ei ütleks, et walitsus ja siseminister eriti arupärimises etteodud ametnikkude kuritegu, — ma ei saa siin midagi kuriteona wõtta, — maha matta tahawad, siis olen selle arupärimise teksti kui süüteo teadaande kohtupalati prokuröörile saatnud, sest administratiiv korras ei ole mul, nagu seletasin, enam õigus seda asja üles wõtta. Ühtlasi juhtisin prokurööri tähelpanu selle peale, et see arupärimine meie põhiseaduse paragrahw 48-ga mitte kokkukõlas ei ole. Selles paragrahwis nimelt kõneldakse poliitilistest awaldustest, et aga käesolew arupärimine sellega mitte kokkukõlas ei ole, jääb kohtuwõimudele, loomulikult, wabalt otsustada arupärimisele allakirjutajate üle.

Kõike kokku wõttes selgub, et 1) ei ole põhjust arwata, et arupärimises etteodud asjaolud tõeludega kokkukõlas oleksid; 2) oleks neil alust, oleks see kohtus, kus ka süüaluste õiguse walwel nende kaitsjad seisid, selgunud, vähemalt asjale käik antud; 3) meie õiguslik kord pakub selleks küllalt garantiisid, et niisugused asjad ette ei tule; 4) arupärimisele, kui kaebusele, olen prokurööri kaudu käigu annud, sest administratiiv korras ei ole seda õigus teha.

Juhataja O. Strandman: Kodukorra paragrahw 92 põhjal palun arupärimisele allakirjutajaid teatada, kas nad on wastusega rahuldatud.

E. Jonas (is.): Arupärimisele allakirjutajate nimel teatan, et meie selle wastusega mitte rahuldatud ei ole ja teen ettepaneku kohe läbirääkimisi alata.

Juhataja O. Strandman: Arupärijate nimel on teatatud, et nemad wastusega mitte rahuldatud ei ole ja on ettepanek tehtud kohe läbirääkimisi algada. Selle ettepaneku kohta sõna ei soowita. Panen tema hääletamisele. (Hääletatakse) Enamusega on otsustatud läbirääkimisi algada.

E. Jonas (is.): Kõige pealt pean tagasi tõrjuma etteheite, mille tegi herra siseminister arupärijatele, nagu oleks meie walwakaebtusega esinenud ja waleandmeid arupärimises ette toonud. Arupärimise tekstis on selge sõnaga öeldud, kust need andmed on saadud. Ja siseminister ise luges ette sõjawäe ringkonnakohtu eesistuja ja kohtupalati prokurööri kirjad, mis tõendawad, et nimetatud kohtualused kohtuprotsessi ajal esinesid teadaandega, et neid kaitsepolitseis on peksetud. Ma arwan, et Riigikogu liikme kohus on päewalwalele tuua neid pahesid, mis riiklises elus kas kohtupidamise alal ehk ükskõik missugustel teistel aladel ette tulewad. Meie oleme seda kohust täitnud esinedes Wabariigi Walitsusele arupärimisega, et selgusele jõuda, missugustel põhjustel ei ole mitte algatud juurdlust sel puhul, kui kaitsepolitsei tarwitab inimeste kallal wägiwalda. Herra siseminister seletab, et meie arupärimises on nimetatud isikuid, kes kohtu eesistuja sõnade järele kohtus teadaandega peksu kohta pole mitte esinenud. Ma pean siiski tõendama, et meie andmed arupärimises on kogutud kohtuprotsessi jooksul ja põhjenedaw kohtualuste seletustel.

Kohtu eesistuja poolt antud peksetute isikute nimekirjas puudub August Sarap'i nimi, ja sellest tegi siseminister järelduse, et meie oleme suurendanud nende isikute arwu, kes tõendasid, et neid eeluurimisel on peksetud. Kui herra siseminister oleks wõtnud waewaks wõrrelda seda nimekirja, prokurööri poolt saadetud nimekirjaga, siis oleks ta näinud, et wiimases leidub Sarap'i nimi ja ka weel sarnaseid nimesid, mis puuduwad kohtu eesistuja nimekirjas. Ma küsin, keda nüüd rohkem uskuda, kas kohtu prokurööri, wõi sõjaringkonna-kohtu eesistujat? (Siseminister K. Einbund kohalt: Mida see asjalugu tõendab?) See tõendab seda, et kohtupidamine on äärmiselt hooletu, kohus ei ole waewaks wõtnud tähelegi panna seda, mis kohtupidamise ajal sündis. (Siseminister K. Einbund kohalt: Mis pärast adwokaadid seda asja üles ei wõtnud?) Adwokaadid tarwitasid neid oma kaitsealuste tõendusid, kui argumenta. (J. Piiskar (is.): kohalt: Adwokaadid nõuawad, et neile maksetaks.) Kuid miks nad kaitsepolitsei wastu süüdistusega ei esinenud — seda ma ei tea. Siseministri seletuses oli üheks tugewamaks kaitsepolitsei õigeks mõistmise motiiviks see, et kohus pole eri-

määrusega alanud süüdistust kaitsepolitsei vastu. Minu arwates oleks kohus seda ilmingimata tegema pidanud, jättes kõrwale küsimuse, kas kohtualused õigust wõi walet tõendasid. See oleks alles asjaarutusel selgunud. Kui aga kohus seda mitte ei teinud, siis tulebki siin esile meie seaduste ilus wäline koor ja mäda sisu. Teisest küljest tahaksin juhtida tähelepanu selle peale, et kui prokuröör ja kohtu eesistuja arwasid, et kohtualuste tõendused ei ole põhjendatud, siis oleks prokuröör wastukaebtuse pidanud sisse andma, et põhjendamatu süüdistatud ametnikka kaitsta. Kui aga prokuröör seda ei teinud, siis võib sellest kindlasti järeldada, et prokuröör kindel ei olnud, kas need andmed, mis ette toodi, õiged olid, wõi mitte. Kui ta kindlasti oleks teadnud, et kaebaluste poolt etteoodud andmed waled, oleks ta otsekohe algatanud süüdistuse walekaebtuse pärast. Seda ei ole ta aga wist senni teinud.

Kõik need märgukirjad, mis siseminister on saatnud sisepolitseile, kaitsepolitseile jne. on väga ilusad, kuid kahjuks peab tähendama, et nad, samuti nagu teisedki kaunid seadused, ainult paberile jäänud on. Neid ettekirjutusi, nagu ka meie seadusi üleüldse, käsitatakse ainult nii palju, kui palju nad wõimulolewale kihile kasulikud. Ja tõepoolest: nende määruste järele ei tohita mitte peksta, aga tegelikult kuulduwad alata kaebtused peksu kohta ja ei ole siseministergi neid uskuma panewalt mitte ümber lükanud. Kui tõsiselt oleks tahetud neist määrustest kinni pidada, siis oleks pidanud kohtupalati prokuröör kohe juurdlust algama, et selgitada, kas tõesti neid nimetatud isikuid: Ukaredat, Brauni, Ossepit ja teisi on peksetud, kuid seda juurdlust ei ole aga mitte algatud ja sellepärast nüüd minu arwates...

(Siseminister K. Einbund kohalt: Kas teie kaebasite prokuröörile?) Meie oleme prokurööri tähelepanu selle peale juhtinud. Mõõdaläinud suwel saatsime märgukirja ja nõudsiime, et prokuröör algaks juurdlust. Ma ei tea, kas prokuröör seda teinud on wõi mitte, igatahes meile ta sellest teatanud ei ole.

Kõiki neid asjaolusid silmas pidades ei saa meie kuidagi rahul olla selle seletusega, mis siseminister siin ette kandis. Juba siseministri seletus ise ei lükka sugugi tagasi seda, et meil ennem sõjawäe

teadete osakonnas on tarwitatud wägiwalda wangistatute vastu. Ja tema poolt kaitsepolitseile saadetud märgukirjasse on sisse lipsatanud märkus, et wägiwalla tarwitamine kaitsepolitseis on praegu kaunis wõimatu — see sõna „kaunis“ iseenesest on juba ilusaks selgituseks, kui kindel siseminister peksu wõimatuse juures on.

Ma paneksin ette järgmise ülemineku... siiski tahtsin weel enne tähelepanu juhtida selle peale, et kuigi nüüd sellele asjale on antud kohtulik käik, meil siiski usku sellesse ei ole. Ja teisest küljest, kui selle asja selgitamine peakski ka päewakorrale wõetama, siis tuleks seda teha põhjalikult, mispärast teeksin oma rühma nimel ettepaneku, et moodustataks Riigikogu liigest erikomisjon kaitsepolitseis ettetulnud peksmiste ja piinamiste uurimiseks. Lõpetades, panen ette järgmise üleminekuwormeli: „Ära kuulates siseministri wastuse Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Töölise Partei Riigikogu rühma arupärimise peale kaitsepolitseis tarwitatawa peksu ja piinamiste asjus, tunnistab Riigikogu siseministri seletuse mitte-rahuloldawaks, loeb tarwilikuks, et moodustataks Riigikogu liikmeist erikomisjon kaitsepolitseis ettetulnud peksu ja piinamiste uurimiseks, ja läheb päewakorras edasi.“

J. Tõnisson (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Siseminister on siin oluliselt täieliku ülewaate annud sellest, mis suguses korras meie riigi julgeoleku kaitseks töötatakse. Ühtlasi on ta näidanud, et selle riikliku töö korraldamisel on katsetud kõik teha, niihästi prokuratuuri kui ka administratsiooni poolt, et kindlustada kodanikkude wabadust ja julgeolekut. Kui siin nüüd weel midagi peaks puuduma, kas seaduste täiendamise poolest, wõi seaduse täidewiimiseks tarwilikkude juht- ja eeskirjade poolest, siis oleks seda wõidud ütelda. Aga kõiki neid seletusi erapooletult ära kuulates võib ütelda, et siin mitte mingisugust pundust ette ei ole toodud, mille kõrwaldamiseks Riigikogu peaks oma rahulolematuse awaldamisega kaasa aitama. Minu arwates on lugu nüüd nõnda, et kõik need kallaletungimised Eesti riiklusele, Eesti riigi iseseiswusele ja iseolemisele äärmiselt pahemalt poolt, kommunistide ja nende kaaslaste ringkonnast, kohustawad kõiki riigiustawaid kodanikka Eestis kindlasti wälja astuma kõigi nende kallaletungimiste vastu. Meie oleme näinud, kuidas sõjalõpetamisest saadik protsess protsessi järele päewakorrale kerkib, kus arutusele

tulewad riigi iseseiswuse õonestamise kat- sed, nende poolt, kes ikka järjest juure tu- lewad väljaspoolt riiki Eesti piiridesse, et siin wõõra huwi teenistuses olles, Eesti hu- widele kõigi abinõudega wastu töötada. Kui nüüd riik ennast organiséerib kaitseks nende kallaletungimiste wastu, siis laseme meie omeli Eesti riikluse eitajaid, Eesti riigi wastaseid nii ohtralt igasuguseid teo- tusi ja haawamisi esile tuua nende wastu, kes Eesti riikluse kindlustuse ja julgeoleku kaitsel seisawad. Kui seal mõned mehed on tõesti oma elu annud, kui nemad oma raskes töös awaliku arwamise süüdistuse all kannatawad sel korral, kui nende hea nime kallale tungitakse, kui isegi surnute hea nime wastu katsutakse töötada wale- kaebtuse teel, nagu meie täna siin kuul- sime, — siis ei tohi rahulikud kodanikud mitte külmawereliselt pealt kuulates ootama jääda, mis järgmisel päewad toowad ja missuguseid ülbemaid katseid edaspidi tehakse Eesti riigi kukutamiseks ja õõnista- miseks, waid siin peawad ka rahulikud inimesed kuumaks minema. Nad peawad näitama, et nad Eesti riigi kasude kaitsja- tega mitte ainult ühemeelsed ja solidaar- sed ei ole, waid et nad tarwilisel korral walmis on ka aktiivselt tegewusesse as- tuma. Selles mõttes on Riigikogul täna tarwis ütelda, mis tema arwab kõigist neist kaitsepüüetest Eesti riigi julgeoleku heaks, neist kodanikuwabaduse kindlustamise määrustest ja nende määruste teostamisest, millest siseminister siin on kõnelenud. Kui teie arwate, et see igapäewane asi on, siis läheme sellest lihtsalt mööda, päewakorra juure edasi. Aga mina arwan, et Riigi- kogu kohustatud on siin selge sõnaga üt- lema, kas tema tõesti seda kindlat korda, mille kaitsmiseks siseministeerium oma kindla organisatsiooniga tegewuses on, sedawõrd tarwilikuks peab, et tema selle seaduse piirides liikuma töö hoogsamaks edasiwiimiseks omalt poolt kaasa tahab mõjuda. Ta üteltu, kas on wastuwõetaw ettepanek, et „siseministri seletusi täiesti rahuldawateks tunnistades läheb Riigikogu päewakorras edasi.“

See on ettepanek Rahwaerakonna rühma poolt ülemineku-wormeli kujul.

Juhataja O. Strandman: Sõna- soowijaid enam ei ole. Sisse on tulnud kaks ülemineku-wormeli. Esimene rkl. Jonas'e poolt, järgmise sisuga: „Ära kuu- lates siseministri wastuse Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Töölise Partei Riigikogu rühma arupärimise peale kaitsepolitseis

tarwitatawa peksu ja piinamiste asjus, tun- nistab Riigikogu siseministri seletuse mitte-rahuldawaks, loeb tarwilikuks, et moodustataks Riigikogu liikmeist erikom- misjon kaitsepolitseis ettetulnud peksu ja piinamiste uurimiseks, ja läheb päewakor- ras edasi.“ Teine ülemineku-wormel on rkl. Tõnisson'i poolt: „Siseministri seletusi täiesti rahuldawateks tunnistades läheb Riigikogu päewakorras edasi.“ Kuna mõ- lemud wormelid motiweeritud on, panen nad sissetuleku järjekorras hääletamisele. (Hääletatakse.) Kuna kumbki ette- panek absoluutset häälteenamust saanud ei ole, siis tulewad mõlemad ettepanekud uuesti hääletamisele poolt ja wastu. Kõige pealt see ettepanek, mis rohkem hääli on saanud. Herra Tõnisson'i ettepanek on poolt 23 ja wastu 16 häält saanud. Herra Jonas'e ülemineku-wormel on poolt 9 ja wastu 28 häält saanud. Herra Tõnis- son'i poolt tehtud ülemineku- wormel on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra- punkti juure.

10. Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Töö- liste Partei Riigi- kogu rühma arupä- rimise-ettepanek rahwasteliidu töö- toimkonna konwe- rentsile tööliste- saajate saatmise kohta.

J. Piiskar (is.):

Küsimuse faktiline külg on arupärimises kirjeldatud. Lepin siin mõne märkusega, et ära tähendada, miks arupärimise oleme esitanud. Oleme juba Asutawas Kogus ära tähendanud oma sei- sukoha rahwasteliidu wastu, nähes temas ainult abinõu, mille kaudu wõimul olew kodanlus ennast püüab kindlustada eest- kätt oma klassiwastaste — tööliste — wastu. Töötoimkond on rahwasteliidu ala- osa. On arusaadaw, et temalgi on samad ülesanded. Tä iseloomu määrab ära ta koosseis, sest töötoimkonnas, kus tööliste- küsimusi käsitatakse, on pool osa liikmeid kodanliste walitsuste esitajad, üks weerand tööandjate ja üks weerand nõnda nimeta- tud tööliste esitajad. Kuigi seal tõsised töö- lised oleksid, keda töölisteesitajaks wõiks pidada, seegi ei tooks töölisteklassile mingi- sugust tulu, sellepärast on ükskõik, kes seal on. Peaasi, mis meid sellest sunnib kõnelema, on asjaolu, et walitsus ei ole sel- lesama töötoimkonna põhikirja paragrahw 389 mitte täitnud, nimelt, et töölisteesita- jad tulewad saata ametiühisuste nõusolekul. On saadetud esitajad, niipalju kui meil teada on, ilma tugewama ametiühisuse nõusolekutä, wõib ju olla, et ta mõnelt

riigiteenijate ametiühisuselt nõusoleku on saanud, kuid tugewamate ametiühisuste nõusolekut temal ei olnud. See on tööliste tahtmise wõltsimine, tema esitajad saadetakse ilma tema nõusolekuta. Tööliste arwamistega ei ole Eestis kunagi rehkendatud, ja meie ei ole mitte nii naiwsed, et usuksime, nagu hakkaks nüüdne kodanline walitsus seda kunagi tegema. Nähtawasti on herrade Einbund-Pätsi walitsus otsust tehes saadikuid saata, arwanud, et herra Einbundi agarusel, kes töötab Rahwaerakonna lahkel kaastegewusel ja heakskiitmisel, nagu tänagi selgus, on töölisteliikumine Eestis laastatud ja tugewaid ametiühisusi enam ei ole, nõrkadelt ei ole aga walitsus kohustatud nõu küsima. Meie ei ole seda teisiti lootnudki. Kuid walitsus on talitanud ka rahwasteliidu põhikirja wastaselt. Eesti walitsus ei ole heaks arwanud ametiühisuste nõusolekut küsida, waid on talitanud oma heaksarwamise järele. (J. Tõnisson (rhw.): Wõiksite parem mitte kõnele da, kui teil midagi uut ütelda ei ole!) Paragrahw 389 järele määratakse liikmed sinna ametiühisuse nõusolekul. (Wahelhüüe paremalt poolt: Ega teid sinna ei määrata. Teie lähete Moskwasse!) Siin ei ole aga seda mitte tehtud. On eelge, miks seda ei tehtud. Walitsus tahtis oma esitajaid tingimata saata töötoimkonna koosolekule. Töölised aga ei looda töötoimkonnalt midagi, sellepärast ei wõinud nad ka oma nõusolemist anda. Walitus saatis siis esitajad omalt poolt, niiviisi tööliste tahtmist ignoreerides, nagu seda alati on tehtud. Kuid just see asjaolu, et Eesti ühe omast 4 esitajatest, keda tööliste esitajaks peetakse, on saatnud tööliste tahtmist wastu, sunnib oletama, et kui rahwasteliit Eestile mitte märkust ei tee, siis ka teised riigid oma esitajad samuti on walinud. Sellepärast ütlesin juba alguses, et töölisteesitajad seal ainult „nõnda nimetatud“ töölisteesitajad on. Kui sarnased wõiwad nad olla ainult tööriistaks walitsuste käes. Need on selgroota isikud, kes on sinna läinud ainult selleks, et walitsuse seisukohti läbi wiia ja töölistele aidata ahelaid taguda.

Töötoimkonna sennisest tööst ongi sarnane joon läbi käinud. Tahetakse, näituseks, 8-tunnilist tööpäewa tunnistada ainult seal, kus see tegelikult maksmas juba ongi. Mujal lepib tema aga väga hästi pikema tööpäewaga. Washingtoni konwerentsil on otsustatud, et töönädal wõib olla 57—60 tundi ja on isegi otsus tehtud, et 60-tun-

niline töönädal ei wõi Greekas ega Rumeenias maksuusele pääseda enne, kui 1924 aastal. On see tööliste kaitsmine wõi tööliste orjastamine? Sel teel õigustatakse ainult praegust tagasikiskumise ja surwe poliitikat rahwuswaheliselt. Kui üksikud riigid tahaksidki oma töölistele paremaid tingimisi luua, siis on need otsused aina takistuseks. Kui töötoimkonnas näituseks põllutööliste kohta alles küsimus üles seatakse, kas teie olete nõus lubama põllutöölistele 60-tunnilist töönädalat, siis on see sarnane „ideaal“, et isegi kodanlised erakonnad ei ole tarwilikuks pidanud sellest pikemat töönädalat Eestiski maksuma panna. Suwel on põllutöölise tööpäew küll pikem, aga talwel lühem, läbisegi ei ulata ta aga mitte üle 10 tunni. Tähendab, isegi Eesti töölise wiltsatust töötingimistest lähewad töötoimkonna määrused selle poolest lahku, et nad weel vähem töölistele lubawad. Ma tähendasin juba, et töölised sealt midagi ei looda ja ei oleks oma esitajaid sinna ka kunagi saatnud. Nüüd kõneldakse seal aga Eesti tööliste nimel. Töolisteklass ei ole sarnase teguwiisiga mitte rahul, sest temal ei ole mitte ükskõik, kes ja kus tema nimel räägib. Neid motiwe ette kandes, panen ette meie arupärimist wastu wõtta ja wastust nõuda walitsuselt, kes on wõtnud omale õiguse tööliste nimel rääkida, ilma tööliste nõusolekuta, ilma et töölised teda wolitanud oleks.

Juhataja O. Strandman: Sõna on hääletamise motiwide kohta rkl. herra Ast'il.

K. Ast (sd.): Seda silmas pidades, esiteks, et arupärijad ei taha oma arupärimisega mitte Eesti töölisteesitust töötoimkonnas kindlustada ja paremale alusele seadida, — teiseks, et suurem ametiühisuslik tööliste koondus Tallinna ametiühisuste kesknõukogu Genfi konwerentsist osawõtmi- sest ametliku kirjaga töö- ja hoolekandeministeriumi nimele ennast lahti ütleb, seletades et nad kategooriliselt seletawad, et neil töötoimkonna tööga mitte midagi tegemist ei ole ja et nad seda ei tunnista ja kolmandaks, et mitte arusaadaw ei ole, mida arupärijad oma arupärimisega kätte saada tahawad ning, et arupärimine mitte küllalt hästi motiweeritud ei ole, ei saa meie tema poolt ka hääletada. Seal juures on aga rühma üksikutel liigetel hääletamise õigus.

Juhataja O. Strandman: (Hääletatakse.) Praegu päewakorral olew arupärimine ei ole mitte nõutawat hääle-

enamust saanud, teda on ainult 12 liiget toetanud — sellega ei ole arupärimine mitte vastu võetud.

Riigikogu läheb päewakorras edasi.

11. Eesti Iseseisva Sotsialistliku Tööliste Partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek kohtualal töötavate isikute kohta Wiljandis.

J. Piiskar (is.):

Herra Tõnisson pidas eelmise päewakorrapunkti arutamisel oma rühma nimel kõne, kus ta üles kutsus vastasrinna, s. o. meie vastu võitlema. Selles ei ole midagi uudist, sest seda on ikka tehtud. Sellegipärast oleme meie tarwilikuks pidanud arupärimisega esineda ja sarnaste wäärnähtuste peale lähelpanu juhtida, nagu see kohtutegelaste kohta Wiljandis esile on tulnud. Arupärimistest ei kawatse meie ka tulewikus mitte loobuda. Käesolew arupärimine käib kohtutegelaste kohta ja käsitab neid nähtusi, mis Wiljandis maad leidnud. Eelwiimasel koosolekul, kus Rahwaerakond arupärimisega esines, tähendas herra Tõnisson muuseas, et Eestis, kus korruptsioon on wiidud äärmuseni, olla weel ainuke lootus — Eesti kohtuwõim ei jäta kedagi karistamata, olgu ta paremalt wõi pahemalt poolt. Herra Tõnisson wõrdles Eesti kohut isegi Inglise kohtuwõimuga, kelle autoriteet nii äärmiselt suur ja kõrge olla.

Meile on alati selge olnud, et ei saa olla erapooletut kohut, kus kõikide kodanikkudega ühtewiisi ümber käiakse, senni kui wältab klassiwõitlus, kunni walitseb teataw klass. Kui teataw klass määrab ära riiklise korra, siis tekib ka klassiõigus, klassikohus, mille piirid ja seadused on klassihuwide kohaselt ära määratud. Enamus paneb maksma teatawad seadused enese klassihuwide kohaselt ja see asjaolu määrab ka ära kohtu tegewuspiirid.

Et Eesti kohus mitte erapooletu ei ole, selle üle annab tunnistust ühe kohtutegelase ütetus, et kohtuperesse ei ole tarwis pahempoolseid. Sellepärast on asjata kõnelda meie kohtu autoriteedist ja erapooletusest jne. On asjata kõnelda kohtust nagu oleks ta mingisugune rippumata õigluse asutus. Et kohtu peale surwet on awaldatud, ei ole meile mingisuguseks uudiseks. Oleme rõhutanud õige mitmel korral ja lähelpanu juhtinud selle peale, kuidas kohus ühel korral nähtust hindab nii, teisel korra samalaadilist nähtust aga hoopis teistwiisi.

Nii nagu igas teises ametiasutuses, nii ka kohtutes walitseb täieline korruptsioon. Selles arupärimises on toodud ette tõsiasi, mis näitawad, et meie rippumatud kohtutegelased ise aitawad korruptsiooni suurendada. Ühe sõnaga — kohtutes korduwad samalaadilised nähtused, mis igas teises ametiasutuses. Selle wäite ligemaks selgituseks luban enesele mõne sõna nende faktide kohta, mis arupärimises juba üles on loetud. — Wiljandi linnas on kaks kohtutegelast, nimelt kohtupalati prokurööri wanema abi kohustetäitja Heinrich Jõhwikas Wiljandi-Pärnu rahukogu juures ja Wiljandi-Pärnu 4. jaoskonna rahukohtunik August Wihwelin, kes juba käesolewa aasta sügisest saadik on olnud kõrtsiosanik selles kõrtsis, millel Wiljandis teataw kahtlane kuulsus on. Ja üks ole wäga autoriteetiline asi, kui rahukohtunik Wihwelin arutab kakeluse asja, mis on juhtunud Jõhwikas-Wihwelin ja kompanii kõrtsis. Pole imeks panna, kui kohtunik salomoonliku otsuse teeb, mille järele lambad terwed ja hundid söönud. Järgmine fakt on juhtumine selles osaühisuses, kus osaühisuse poolt ametisse pandud kõrtsi müüja, wõi einelauapidaja, oli toimetanud kõrwale, s. o. ära raiskanud 72.000 marka osaühisuse raha. Tähendab, tuli ette samane juhtumine, mis üheski ametkonnas puududa ei tohi, waid paratamatult atriбуudina juba kõikidele walitsuse asutustele omane — raiskamine ja pillamine.

Juhataja **O. Strandman:** Riigikogu liige Piiskar, ma palun teid mitte riigiasutusi joogikohtadega wõrrelda!

J. Piiskar (is.): Ma ei ole riigiasutusi joogikohtadega wõrrelnud, waid ma tõin ette näituse, et ka seal joogikohas kordus samasugune nähtus, mis riigiasutuseski maad on leidnud, nimelt pillamine ja raiskamine. Pillamistest ja raiskamistest riigiasutustes on ju awalikult juttu olnud, Wiljandi kuulsas kõrtsis ettetulnud kuritarwitus likwideeriti koosolekul, mis selleks ära peeti prokurööri kohustetäitja Jõhwikas'e osawõttel. Sellele raiskamisele ei antud mitte kohtulikku käiku. Siit jõuame nüüd wastuse juure küsimise peale, mida rõhutas herra Einbund tänases kõnes — mispärast prokuröör asja üles ei wõtnud, kui peksuasi põhjendatud oli. Siin oli prokurööri abi juures, kui raiskamise asja arutati ja likwideeriti, aga asja üles ei wõtnud. Minu teada peab prokuröör kõikidele süüasjadele seadusliku käigu andma. Ütelge, herrad kodanlased, kas see ongi

nüüd see kohtu autoriteet, mida vaja kaitsta.

Sellesama osaühisuse aktsionäride hulgas on tuntud Jüri Rothberg, kelle kohta väga mitmesuguseid asju kõneldakse ja see, Jüri Rothberg, olles kõige suurem aktsionäär selles osaühisuses, on juba 1919 a., kui seda osaühisust veel ei olnud, sellesama Jõhwikas'e poolt wastutusele wõetud selle eest, et ta Wiljandi maakonnawalitsuse päralt olewaid nahku enese omanduseks pidanud. Uurimine oli käimas, aga see ei keelanud mitte kohtu prokurööri warena abi kohustetäitjat sellesama kahtluse all olewa isikuga osaühisusse astumast. Olles osaühisuse liige, ei kohustanud see teda mitte asja käest ära andma. Sellest selgub, et ta mitte erapooletu ei saa olla. Uurimised toimetatakse, prokurööri järelwalwe all. Selle asja uurimist toimetati sellesama Jõhwikas'e järelwalwe all ja on põhjust arwata, et kohtuuriija ei saanud wabalt toimetada, et tema peale mitte ei oleks surwet awaldatud. Herra Jõhwikas'e poolt on temale wistste näpunäiteid antud, kuidas selles asjas toimetada. Uurimismaterjaal on antud herra Jõhwikas'e kätte — sellesama Jõhwikas'e kätte, kes Rothberg'iga ühes osaühisuses istub. Materjaal seisab seal ja mingisugust käiku temale antud ei ole. Kas sarnased nähtused kohtutegelaste hulgas lubatawad on, seda ütleb muidugi Riigikogu enamus. Ma tahaks veel ühe nähtuse peale tähelpanu juhtida, mis küll praeguse küsimisega seotud ei ole, kuid siiski Wiljandis maad on leidnud ja väga kujukalt iseloomustab kohtu autoriteeti Wiljandis. Seal oli omal ajal maakonnawalitsuse tegelaste hulgas juhtuwa tegelasena Peeter Puusepp...

Juhataja O. Strandman: Riigikogu liige, herra Piiskar! Teie arupärimises ei ole mitte juttu Peeter Puusepp'ast. Herra Peeter Puusepp on kõrgema riigikohtu liige, on Teil tema kohta midagi ütlemist, siis wõite ju esineda uue arupärimisega.

J. Piiskar (is.): Mina ei ole esiteks mitte ütelnud, missugune Peeter Puusepp see on, ja teiseks tahtsin ma tähendada, et Peeter Puusepp'al on samasugused...

Juhataja O. Strandman: Ma palun Teid juhataja korraldusi tähele panna.

J. Piiskar (is.): Noh, siis meie esineme Peeter Puusepp'a kohta uue arupäri-

misega, et näidata, et temal samasugused asjad ees on...

Juhataja O. Strandman: Ma teen Teile kolmanda märkuse ja wõtan Teilt sõna ära.

J. Piiskar (is.): Ma teen ettepaneku seda arupärimist wastu wõtta.

Juhataja O. Strandman: Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) (J. Piiskar (is.): Niiwiisi kaitsetaksegi kohtu aluseid!) Ma palun mitte koha peal kõneleda. Ettepanek on ainult 12 häält poolt saanud. Arupärimine on tagasi lükatud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

Sõna on komisjoni aruandjal, aga et komisjoni aruandjat kohal ei ole, on sõna komisjoni esimehel Schulbachil.

12. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus ametikohuste täitmisel tööjõu kaotanud riigiteenijate ja surmasaanud riigiteenijate perekondadele ajutise pensioni maksmise kohta.

Töökaitse komisjoni esimees

A. Schulbach: Ametikohuste täitmisel tööjõu kaotanud riigiteenijatele ja ametikohuste täitmisel surmasaanud riigiteenijate perekondadele pensioni maksmiseks puudus senni wastaw seadus. Oli küll maksma pandud määrus,

mille järele pensioni makseti politsei-ametnikkudele. Kuna nüüd ka mõned teised riigiteenijad oma kohuste täitmisel oma elu on kaotanud, oli tungiw tarwidus ka neile pensioni määrata ja sellepärast pani Wabariigi Walitsus § 12-a põhjal seaduse maksma, mille järele nimetatud riigiteenijatele ja nende perekondadele pensioni maksetakse rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduses ettenähtud alustel. Seadus on wälja kuulutatud „Riigi Teatajas“ ja tema lähemad motiivid on paljundatult rahwasaadikutele kätte saadetud, sellepärast panen ette seda seadust kinnitada.

J. Wanja (kom.): See seadus on nüüd üks, millega siseminister oma kaitsepolitsei tagaõhutusel töörahwaga nii talitanud, nagu seda senni näha on. Töörahwal ei ole mingit põhjust hääletada selle seaduse poolt, kus nende eneste taskust maksetakse nende wäljaminekute peale. Töörahwal on

täieline heameel sellest, kui mõni nuhk jala ära nikastab tööliste järele jookstes, ehk kui ta oma närwid ära rikub seal kaitsepolitsei asutuses, kuid kõrwa maksta selle lõbule ei ole tal mingit huwi. Siiaajani ei ole ühtegi seadust weel walitsuse poolt esitatud, mis hoolitseks nende perekondade eest, kes langewad töölisteklassi hulgas. Seda seadust ei ole siiaani weel mitte olnud ja sellepärast ei saa ka siis töölised olla selle seaduse poolt, mis nende perekonnatoitjate ärawõtmise aparadi ülespidamiseks läheb. Sellepärast hääletab Kommunistline Töölisterühm selle seaduse wastu.

Juhataja O. Strandman: Ma panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on ainult 3 häält. Komisjoni ettepanek on wastu wõetud. (A. Kerem (rhw.) kohalt: Palun sõna korra kohta.) Sõna on rkl. Kerem'il korra kohta.

13. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra äramääramine. **A. Kerem (rhw.)** kohalt: Ma teen ettepaneku järgmise koosoleku aeg ära määrata. (Wahel-

hüüe: Juhatuses hooleks jätta!)

Juhataja O. Strandman: Rkl. Kerem on ettepaneku teinud järgmist koosolekut ära otsustada. (A. Kerem (rhw.): Palun sõna.)

A. Kerem (rhw.): Riigikogu Juhatusel nimel mul teatada, et juhatusel on materjaali homse koosoleku ärapidamiseks. Kui koosoleku määramine otsustatakse juhatuses hooleks jätta, siis peab juhatus eriti selleks oma koosoleku pidama ja päewakorra weel täna laiali saatma, sellepärast arwab juhatus, et lihtsam on, kui järgmine koosolek tänasel koosolekul ära määratakse. Juhatuses poolt on ka ettepanek päewakorra asjus. Neil põhjustel toetan ma juhatusel nimel oma esimest ettepanekut, et järgmine koosolek täna ära määrata, nimelt homme kell 5 p. l. ja päewakorda wõtta: 1) Komisjonide täiendawad walimised; 2) ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus noortemeeste wastuwõtmise kohta sõjakooli kaswandikkudeks — riigikaitse komisjoni esitis; 3) ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus Petserimaa waldade arwu ja nende piiride kindlaksmääramise kohta — üleüldise komisjoni esitis; 4) seaduseelnõu talurahwa põllupanga kasuks ingrosseeritud obligatsioonide

kustutamise kohta — üleüldise komisjoni esitis; 5) haiguste wastu ja emade kinnitamise seaduseelnõu — töökaitse komisjoni esitis; 6) seaduseelnõu tööstuslike töö seaduses ettenähtud rahatrahwide ära kaotamise kohta — E. Sotsiaaldemokraatlike Töölise Partei Riigikogu rühma esitis; 7) üüriseaduse eelnõu — II lugemisel.

Juhataja O. Strandman: Rkl. Kerem'i poolt on ettepanek tehtud järgmine koosolek homme kell 5 ära pidada, ettekantud päewakorraga. Sõnasooiwijaid ei ole. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Ettepanek on wastu wõetud. Riigikogu läheb päewakorras edasi.

Sõna on komisjoni aruandja puudumise pärast komisjoni esimehel Schulbach'il.

14. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud määrus tööhoolekandeministriumile 250.000 margalise krediidi määramise kohta pensionide maksmiseks ametikohuste täitmisel tööjõu kaotanud riigiteenijatele ja surmasaanud riigiteenijate perekondadele.

Töökaitse komisjoni esimees **A. Schulbach:**

Eelmise päewakorrapunkti all wõeti wastu ajutine seadus riigiteenijate pensioni maksmise kohta. Selleks otstarbeks on Wabariigi Walitsus § 12-a põhjal maksma pannud seaduse, mis wõimaldab 250.000 m. krediidi saamise. See seadus on „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatud ja Riigikogu liigetele kätte saadetud. Komisjoni nimel teen ettepaneku seda seadust kinnitada.

Juhataja O. Strandman: Ma panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on otsustatud seadust kinnitada.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

15. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus aktsiaseltside ja osühisuste waranduste hoolekande alt wabastamise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Palwadre:** Üleüldise komisjoni enamus otsustas seda seadust Riigikogule ette panna kinnitamiseks.

Juhataja O. Strandman: Ma panen üleüldise komisjoni ettepaneku hää-

letamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Üleüldise komisjoni ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

16. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus rahatrahwide kõrgendamise kohta kohutu- ja administratiiv asjus.

Üleüldise komisjoni aruandja **T. Kalbus**: Wabariigi Walitsus on § 12-a põhjal seaduse maksma pannud, mille põhjal wõib administratiiv ja kriminaalkohtupidamise seaduse rahatrahwid kõrgendada 100 wõrra. See Wabariigi Walitsuse otsus on põhjendatud sellega, et rahakurs on langenud, mis põhjusel ei ole wõimalik trahwimääramistel enam seda repressiooni kätte saada, mis üleastumiste wastu wõitlemiseks tarwis. Komisjon ühines ka nende motiividega ja paneb Riigikogule ette seda seadust kinnitada.

Juhataja **O. Strandman**: Ma panen üleüldise komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Üleüldise komisjoni ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

17. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus toidluse kindlustamise seadustiku paragrahwides 100—110 ettenähtud kubermangu semstwo walitsuse ja kubeneri ülesannete kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja **M. Neps**: Sellekohases Wene seaduses paragrahw 100—110 on ette nähtud see kord, kuidas kubermangu semstwo walitsused pidid neid teateid fikseerima, kuna neid kogusid linna ja maakonna semstwo walitsused. Et praegusel ajal wastawaid ametkonde mitte ei ole, sellepärast on

walitsus seaduse wälja annud, milles ette nähakse, et nende asutuste aset täidab kaubandus-tööstusministeeriumi kaubanduse osakond. Komisjon ühines selle seadusega ja paneb ta Riigikogule kinnitamiseks ette.

Juhataja **O. Strandman**: Ma panen üleüldise komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Üleüldise komisjoni ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

18. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 30. sept. 1921 a. wastuwõetud seadus 27. aprilli 1917 a. trükiseaduse II jao paragrahw 8 ja 9 ning V jao muutmise seaduse äramuutmise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Palwadre**: Selle seaduse maksmapanemisega on Wabariigi Walitsus wastu tulnud Eesti ajakirjanikkude kongressi soowiwaldustele ja on muutnud selle seaduse, mis omal ajal ajutise walitsuse poolt § 12-a põhjal maksma pandi. Üleüldine komisjon ühineb täiesti nende motiividega ja paneb ette Riigikogule seda seadust kinnitada.

Juhataja **O. Strandman**: Panen üleüldise komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Üleüldise komisjoni ettepanek on wastu wõetud.

19. Koosoleku lõpetamine. Kuna päewakord läbi on, lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 1 päewal.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **O. Strandman**.

Abiesimees **A. Kerem**.

Sekretäär **A. Tupits**.

the first of these was the...

the second of these was the...

the third of these was the...

the fourth of these was the...

the fifth of these was the...

the sixth of these was the...

the seventh of these was the...

the eighth of these was the...

the ninth of these was the...

the tenth of these was the...

the eleventh of these was the...

the twelfth of these was the...

the thirteenth of these was the...

the fourteenth of these was the...

the fifteenth of these was the...

the sixteenth of these was the...

the seventeenth of these was the...

the eighteenth of these was the...